

Kitlyn Tjin A Djie

*‘Ik kom uit
Suriname,
ik ben een
Latina!
Als het nodig
was beet ik
van me af’*

Kitlyn Tjin A Djie werd in 1953 geboren in Paramaribo, als vierde in een rij van zes dochters. Door de koloniale geschiedenis van Suriname is moksi (gemengd) eerder standaard dan uitzondering. Ze is getrouwd met een Nederlandse man en heeft twee zoons, twee kleindochters en vijf kleinzoons. Kitlyn weet als geen ander dat het vaardigheden vergt om om te gaan met diversiteit, om ruimte te geven aan de ‘vreemde ander’.

DOOR **ETCHICA VOORN** BEELD **IRIS DUVEKOT**

Als jeugdhulpverlener ondervond ze dat Nederlandse opvattingen over hulpverlening niet werken bij kinderen met een migrantenachtergrond. En dat terwijl bijna driekwart van alle kinderen tot veertien jaar in Amsterdam een migrantenachtergrond heeft. Aan de hand van haar eigen familie- en migratiegeschiedenis ging ze op zoek naar theoretische concepten die haar ervaringen staven. Zo ontwikkelde ze het model ‘Beschermjassen’. Het model is effectief in alle sectoren waar sprake is van diversiteit en uitsluiting, waar interculturele communicatie dus van belang is en mensen helpt om in hun kracht te zetten.

Het interview is bij haar thuis. In de hal van haar statige huis in Amsterdam Zuid krijg ik een paar warme sloffen aangereikt. Op tafel staan kommetjes met gekookt ei, taugé, snippertjes bosui en stukjes kip en krijg ik een verrukkelijke saoto, een Javaanse bouillon.

Waar stond de wieg van je vader?

“Mijn vader is Chinees en geboren in Paramaribo. Hij kwam uit een chique familie. Zijn moeder was een Vietnamese vrouw, geboren in Frans Guyana en nam het Franse Elan met zich mee. Oma Tjin A Djie was een déftige vrouw met déftige kleren.

Zij ontmoette mijn grootvader in Albina (grensplaatsje waar de Surinaamse kuststrook door de Marowijne rivier gescheiden is van Frans Guyana. red.) Ze stierf voor mijn geboorte dus ik heb haar nooit ontmoet. Mijn vader was een buitenbeentje in de familie Tjin A Djie. Zijn broers hadden een oordeel over hem omdat hij geen zonen kreeg. Mijn vader wilde doorgaan met kinderen krijgen tot er een jongen geboren werd, maar mijn moeder is na zes dochters naar de gynaecoloog gegaan en dat was het. Ik denk dat als het tweede kind een zoon was geweest, mijn moeder na twee kinderen gestopt was.”

Kitlyn staat op en komt terug met een map met foto’s.

“Kijk dit is grootmoeder Tjin A Djie waar ik het net over had. En dit zijn wij.” Ze laat een foto met haar en haar vijf zussen zien.

“Mijn vader was dol op ons en de liefste vader die je kon bedenken. Toen ik en drie van mijn zussen in Nederland waren om te studeren, schreef hij ons ieder elke week een brief. Ik stelde hem een keer voor; doe één brief voor ons allemaal. Maar dat vond hij maar niks; elk kind is anders, en elk kind krijgt een eigen brief. Hij overleed toen ik vijftientig was en ik heb de brieven nooit meer gelezen, ze liggen nog steeds in de kelder.”

En je moeder?

“Mijn moeder is een Surinaamse, haar vader was Portugees-Duits en haar moeder had een creoolse vader, mijn oma Dika. Toen mijn moeder overleden was zei ik tegen m’n zussen: wat fijn dat ze toch is gaan knuffelen, want dat deed ze niet vaak toen we klein waren. Toen zeiden mijn zussen: maar ze knuffelde alleen jou. Ik had het kennelijk opgeëist.”

Hoe ben je opgegroeid?

“In een bevoorrecht milieu. Mijn vader had samen met andere Chinezen een zwembad laten bouwen. Ik zat op school bij de nonnen en wist heel goed dat ik een rijk kind was en dat dat gepaard ging met verschillende opvattingen en normen. Ik zat in de A klas en in de B klas zaten de zwarte kinderen. Daar waren de straffen barbaars. Ik stond met dichtgeknepen keel te kijken naar de kinderen die geknield zaten, met hun armen gestrekt waarop zware boeken waren gelegd. Wij kregen een mep met de stok, dat was een straf van niks daarmee vergeleken. Vanaf mijn geboorte wist ik dat er verschillen waren, in klasse en in kleur.

Wij hadden thuis acht dienstmeisjes, ik was altijd nieuwsgierig naar wat zij deden en ik luisterde ademloos naar hun verhalen. Ik hoorde ze praten over

‘Voor mij is van belang dat ik van twee families ben. Aan mijn vaders kant een patriarchaat en aan moeders kant waren de vrouwen de baas’

het oerwoud en dat ze naar een bonuman gingen (medicijnman). Zij hebben mij deels grootgebracht.

‘Mijn vader werkte bij vliegmaatschappij Pan American en mijn moeder verzorgde de catering voor in het vliegtuig. Mijn ouders waren samen erg ondernemend en wij kinderen hielpen mee. Ik was zeven toen ik bakjes vulde met de kip, de puree en mais die m'n moeder maakte. En als er een passagier of staflid jarig was dan bakte mijn moeder een taart voor aan boord. Later maakte mijn vader de overstap naar Billiton (de bekende bauxietfabriek) omdat je kinderen dan konden studeren in Nederland. Het was enerzijds een goede werkgever maar mijn vader vertelde me wel dat hij werd gepasseerd met promoties, altijd gingen witte Nederlanders voor. Hij deed de public relations van het bedrijf en mijn moeder organiseerde cocktailparty's voor het personeel en de zakenrelaties. Wij kinderen werkten wéér mee, maar nu in de bediening. Ik wist niet beter dan dat werk en privé bij ons thuis door elkaar liepen. En dat is nog steeds zo in mijn leven. Als studenten of collega's hier komen zijn ze verbaasd dat het geen kantoor maar een woonhuis is. Hans (partner Kitlyn red.) ontvangt de mensen en stelt ze op hun gemak. Hij neemt ze mee naar de keuken en laat ze zien hoe het koffieapparaat werkt. En verder pak je wat je nodig hebt uit de koelkast. Precies dát heb ik ook van thuis meegekregen. Dat familiale en dat huiselijke dat vind ik heel belangrijk, ook als het gaat om werk. In een wij-gerichte cultuur, zoals de mijne, is er veel minder scheiding tussen werk en privé, of tussen zakelijk en persoonlijk.’

Met welke cultuur voel je je het meest verbonden?

“Ik maak daar geen keuze in, ik was als kind met zoveel verschillende identiteiten omringd. Voor mij is van belang dat ik van twee families ben. Aan mijn vaders kant een patriarchaat en aan moeders kant waren de vrouwen de baas. En ik ben een Tjin a Djie, ik draag de familienaam van mijn vader. Mijn vader had zes dochters dus hoe ga je die naam dan doorgeven? Dat was een zorg die ik had. Ik heb destijds gelogen bij de burgerlijke stand en gezegd dat ik niet getrouwd ben, daardoor heb ik mijn naam weten te behouden.”

Je vertelde dat de context van je identiteit totaal veranderde toen je in Nederland kwam, wat is je van die beginperiode vooral bijgebleven?

“Ik was zestien toen ik naar Nederland kwam, dat was in 1969. Ik zat op de HBS in Amsterdam zuid en ik woonde drie jaar in een gezin in de Beethovenstraat, zij fungeerden als een soort *finishing touch* van onze opvoeding. Ik leerde er wijn drinken en de tafel dekken en meneer onderwees me in *social talk*. Er werd zeven dagen per week voor ons gekookt. Mijn ouders betaalden zich blauw. Het was bedoeld om de overgang naar Nederland makkelijk en veilig te maken. Ik

was het laatste inwonende meisje en heb er het laatste jaar alleen gewoond. Ik heb nog steeds servies van hen in de kast.

Op de HBS probeerden ze me in een zwart verhaal te duwen, er werden rare vragen gesteld zoals hebben jullie wel cola in Suriname en wonen jullie in hutjes. We waren met drie zwarte kinderen op die school. Vaak werd gedacht dat ik Indisch was en ik voelde dat ik een soort speeltje zou kunnen worden. Later begreep ik dat Indische meisjes vaak werden misbruikt en geseksualiseerd. Ik was op mijn hoede en ik dacht, aan mijn lijf geen polonaise! Ik kom uit Suriname, ik ben een Latina! Als het nodig was beet ik van me af. Ik was tot aan mijn tanden toe bewapend. Dat paste niet in hun beeld.”

Je behoort tot de babyboom-generatie. Kun je vertellen wat jou beïnvloed heeft in jouw jeugd, de jaren zeventig?

“Mijn vriendinnen en ik zijn allemaal zeventigers. Sommigen zijn gepensioneerd, maar ik ben vooral omringd met mensen van mijn leeftijd die nog werken. Ik werk zelf zeven dagen per week. Mijn grote voorbeeld Nel Jessurun (transcultureel systeemtherapeut en psychotherapeut, red.) is tweeëntachtig en werkt ook nog steeds. Ik denk wel dat dat hoort bij migrantenvrouwen.

Voor mij waren de eerste jaren in Amsterdam een periode van ontwikkeling en vrijheid. Ik vond het leren weer leuk en de docenten waren heel anders dan de strenge nonnen in Suriname. Ik ging na de HBS de HBO Sociaal Pedagogische Hulpverlening doen maar die opleiding begreep ik niet. Het was zo op het individu gericht. Het ging alleen maar over kinderen. Kinderen die ziek of gehandicapt waren, kinderen die probleemgedrag vertoonden en allerlei andere dingen, maar het ging nooit over *de context* van die kinderen. Ik dacht: hoe kunnen we kinderen helpen als de familie er niet bij is? Ik ging stagelopen in een sociaal therapeutisch tehuis, de

Triangel. Zij namen wel hele gezinnen op, het was echt een behandelingshuis voor families. Daar voelde ik me wel thuis en daar is de basis gelegd voor mijn huidige werk met familiesystemen.

Een belangrijke gebeurtenis in mijn leven heeft de richting van mijn leven bepaald. Dat was een auto-ongeluk toen ik vierentwintig was in het zuiden van Marokko. We deden een avonturentrip met tien mensen in een jeep toen er op ons werd ingereden. Daarbij is een vrouw van vierentwintig overleden. Ik had al mijn botten gebroken maar overleefde. Jarenlang ben ik bezig geweest met de vraag waarom ik moest blijven. Wat heb ik te doen? Nu weet ik wat ik te doen heb: Kinderen behoeden voor uithuisplaatsingen en zorgen dat ze in hun families blijven.

Nel Jessurun, mijn grote voorbeeld, was onderdeel van een systeem-denktank en richtte de opleiding Transculturele Systeemtherapie op. Die opleiding heb ik gevolgd in 1997. Dat was voor mij een soort thuiskomen en het antwoord op het Nederlandse witte denken in de systeemtherapie.

Kijk, ik was een verschrikkelijk kind, ik gooide mijn zussen uit het raam, gooide eten naar hun hoofd. En die drift is een belangrijke drijfveer voor m'n werk geweest. Het is zo dat 80% van de kinderen met probleemgedrag geen defect heeft maar last heeft van stress in de familie, vaak ontstaan in eerdere generaties. Zo ben ik gaan zoeken, wat is die stress in mijn familie geweest? Dat waren bijvoorbeeld die broers en zussen van mijn vader, die alsmat bij ons binnen kwamen vallen om mijn moeder een bok te geven, want haar kleding was niet deftig, haar opvoeding was niet goed en ze kookte niet verfrond Chinees. Als de familie weg was, greep mijn moeder mijn vader bij zijn nek (zij was groter dan hij) en sleurde hem mee naar de slaapkamer. Ik ging er dan achteraan omdat ik wilde weten wat er gebeurde maar ik hoorde niks. Volgens mij liet ze hem alle hoeken van de kamer zien.

In het Beschermjassenhuis ontvang ik elke week families, soms drie generaties, grootouders, kinderen en kleinkinderen en iedereen die van ze houdt. Laatst kwam er een Surinaamse familie, we waren met vijftien personen. Oma kwam er online bij. Ik wil dat werk zonder hindernissen van een zorgverzekeraar doen, dus ik doe dat gratis. Als een familie belt dan moeten ze gewoon kunnen komen. We werken altijd met een groepje hulpverleners. Ze nemen eten mee en de families nemen eten mee. Iedereen is er om samen van elkaar te leren.”

Feminisme en wit feminisme.

“Ik kom uit een samenleving waar alle vrouwen werkten. M'n moeder nam ontslag toen ze ging trouwen maar richtte ondertussen wel allerlei winkeltjes op. Mijn vader had meteen bij het huwelijk een bankrekening voor haar geopend. Zij was daar ongelofelijk trots op, dat haar man haar dat gunde. Een eigen auto en een bankrekening. Een eigen leven naast hem. Dat was heel bijzonder.

Mijn voorbeelden waren stevige vrouwen. Mijn zwarte oma Dika, ze was lijkenwasser en mijn held. Mijn moeder en mijn andere oma Elizabeth Tong Lie A Tai, de oma uit Frans-Guyana. Een zus van mijn vader, tante Paula was docent Nederlands. Zij heeft actief meegewerkt aan het vrouwenkiesrecht in Suriname. Dus als je het hebt over feminisme...Maar in Nederland werd dit feminisme niet serieus genomen.”

Je zou zeggen dat er juist vanuit Nederland een connectie was met het feminisme in Suriname?

“Nee. Zo ervoerden wij dat niet. Witte feministen hadden veel oordeel en vonden dat zwarte vrouwen een achterstand hadden. Zij vonden zichzelf heel erg vooruitstrevend en ontwikkeld. Ik gaf een keer les met Anja Meulenbelt. Die vond in die tijd ook: leuk dat er ook zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen meedoen maar die moeten nog een slag slaan. Terwijl Nederland op de laatste sport van de ladder hing als het ging over het aantal

werkende vrouwen, samen met Japan. Nederlandse vrouwen werkten niet en hadden de overtuiging dat zij het beste voor de kinderen konden zorgen. Ik ben opgegroeid met het idee dat je kinderen opvoedt met driehonderd mensen. En dat is maar goed ook want dan hebben die kinderen geen last van die ene moeder of die ene vader die maar boven op hun neus zit.

Ik vertel in mijn lessen over het verschil tussen ik- en wij gerichte families, over gezagsdragers, steunfiguren, ontregelaars, degenen die de heilige huisjes van de familie beschermen en degenen die ze omverwerpen. Over wie de besluiten nemen, wie er volgen. Dat, Kitlyn, is onze blinde vlek, vertelden feministen mij. Erkennen van hiërarchie in families – vooral belangrijk voor mensen met een migratieachtergrond - ging immers niet echt samen met het witte feministische gedachtengoed dat zich juist wilde bevrijden van het juk van het gezin als hoeksteen van de samenleving.”

